

Riječ urednice

Pred vama je još jedan u nizu časopisa *Fontes, Izvori za hrvatsku povijest*, 28. po redu. Ovaj je broj tematski nešto drukčiji – posvećen je jednom od ravnatelja tadašnjega Državnog arhiva u Zagrebu, danas Hrvatskog državnog arhiva, povjesničaru i arhivistu Josipu Matasoviću. Već smo prije četiri godine objavili dnevnik Emilija Laszowskog, jednog od Matasovićevih prethodnika, a sada nastavljamo s predstavljanjem arhivističkog rada još jednoga značajnog ravnatelja. Povod su za objavu Matasovićeva gradiva i dvije obljetnice koje obilježavamo ove godine – 130 godina od njegova rođenja (1892.) te 60 od njegove smrti (1962.).

Čitateljima tako donosimo Matasovićeve dnevničke zapise iz vremena početka njegova službovanja na tom položaju – od lipnja 1941. pa do kraja 1942. godine. Matasović, rođeni Slavonac, školovan u Zagrebu, Zürichu i Beču, to mjesto preuzima napustivši mjesto profesora novije povijesti u Skopju, u Makedoniji. Tada je već priznati i poznati povjesničar, profesor te urednik časopisa *Narodna starina*. Istodobno s mjestom ravnatelja Arhiva, imenovan je i savjetnikom u Ministarstvu bogoštovlja i nastave te profesorom na Mudroslovnom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu, gdje je predavao pomoćne povijesne znanosti.

Vrijeme je to Drugoga svjetskog rata, turbulentno razdoblje svjetske i hrvatske povijesti, a Matasović tada, iako postavljen od endehazijske vlasti, nastupa kao stručnjak u svome poslu koji nastoji obavljati na visokoj profesionalnoj razini. Tijekom svojeg službovanja uvodi neke danas uobičajene, ali tada nove arhivističke standarde te time uvelike pridonosi uređenju i funkcioniranju arhiva kao ustanove od presudne važnosti za pohranu i čuvanje svekolikih povijesnih zapisa.

Matasović je na položaju ravnatelja Državnog arhiva ostao sve do 1958. godine. Tako je jedna je od rijetkih osoba toga vremena koja je uspjela ostati na istoj poziciji u dvama potpuno suprotnim režimima – ustaškom, enedehazijskom te, nakon njega, komunističkom i jugoslavenskom. Vjerojatno su ga kao stručnjaka cijenile obje strane te se u toj činjenici, bar djelomično, krije tajna njegova opstanka.

Dnevnički zapisi koje objavljujemo u ovom broju *Fontesa* sačuvani su kao dio arhivskog fonda HR-HDA-1059. Matasović Josip, zajedno s njegovom rukopisnom ostavštinom druge vrste, koji se čuva u Odsjeku za gradivo pojedinaca, obitelji i arhivske zbirke u Hrvatskome državnom arhivu u Zagrebu. Dnevnik je za tisak priredila kolegica Ivana Kuhar, viša arhivistica iz navedenog arhiva. U ovome broju, zbog njihove opsežnosti, objavljujemo prve cjeline dnevnika – od lipnja 1941. pa do kraja 1942. godine. Nastavak bi trebao biti objavljen na stranicama sljedećih brojeva ovoga časopisa.

Treba reći kako priprema dnevnika nije bila nimalo lak posao jer je gradivo zahtjevno za obradu. Naime, Matasović je svoje bilješke zapisivao na manjim kartonima, nepovezanim u jednu cjelinu koji kronološki nisu bili ispravno složeni. Pisani su rukopisom koji

je trebalo iščitati, uz mnoštvo kratica, pokatkad i na stranim jezicima koje je bilo potrebno razriješiti. U zapisima se spominju i pojedinci s kojima je Matasović dolazio u kontakt po službenoj dužnosti – zaposlenici arhiva, ali i brojne druge osobe iz njegova okruženja. Njihova imena nije uvijek bilježio u cijelosti pa je bilo potrebno detektirati o kome je zapravo riječ. No Matasovićevi su zapisi zanimljivi, otkrivaju nam svakodnevicu arhivističkog posla u četrdesetim godinama 20. stoljeća, ali i različite „pikanterije“ koje je Matasović bilježi o pojedinim osobama, često sarkastično i cinično, ali vjerojatno istinito. Dnevnici nisu u tolikoj mjeri stručno štivo, koliko su kolaž razmišljanja, crtica, stručnih primjedbi te osobnih napomena jednoga osebujnog intelektualca i mislioca. Matasović se posredno referira i na ratne prilike, iako o njima nema jasnih očitovanja.

Gradivo priređeno i objavljeno u ovogodišnjem *Fontesu* dodatno je opremljeno uvodnom studijom autorice, podtekstnim bilješkama, imenskim kazalom te ilustrativnim prilozima. Kao i uvijek, nadamo se da će i ovaj broj potaknuti zanimanje čitatelja za hrvatsku povijest gledanu kroz arhivske izvore.

Zagreb, siječanj 2023.